

Svenska Demensdagarna 20-21 MAJ 2015 I KARLSTAD

Dags att sluta köra bil och jaga, regelverk och olika trafikmedicinska aspekter

Dorota Religa MD, PhD
Docent/Associate Professor
Specialistläkare i geriatrik

Ansvarig specialistläkare
Trafikmedicinsk Centrum

Geriatriska Kliniken,
Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge
Karolinska Institutet

Email: Dorota.Religa@ki.se

Körkort

Ungefär 6,2 miljoner personer i Sverige har körkort
Många använder det för att identifiera sig

Dorota Religa

Antalet dödade under 2014

275 personer omkom under 2014:

15 fler än under 2013 som är det år som uppvisat lägst siffra sedan sedan andra världskriget (1944)

Målet: högst 220 omkomna i trafiken år 2020
www.transportstyrelsen.se

Dorota Religa

Orsakerna bakom trafikolyckorna

Unga	Bristande erfarenhet Alkohol, narkotika
Medelålders	Alkohol Somnar bakom ratten
Äldre	Nedsatt hjärnkapacitet Andra sjukdomar

Dorota Religa

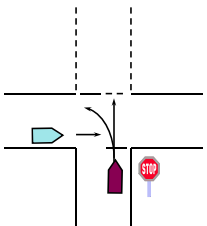
Vad är karaktäristiskt för en förare med demenssjukdom?

- * Position på vägen
- * Omotiverade hastighetsvariationer
- * Nedsatt uppmärksamhet
- * Brister i vägmärkeskunskap / trafikregler
- * Orienteringssvårigheter
- * Förstår inte polisens stoppförsök

Dorota Religa

Typisk dödsolycka för äldre bilförare

Dorota Religa

Vänstersväng

- Typisk dödsolycka hos äldre förare
- Större kognitiv belastning än högersväng – måste processa information från 2 håll samtidigt
- Hur ska den kognitiva förmågan testas så att denna typ av olyckor förebyggs?

- **Simultantest**

Dorota Religa

Ett år på Transportyrelsen

- 9000 återkallelser (3000-3500 från polisen)
- Ca 100 000 villkor
- (jämför med 30 000 stroke eller 25 000 nya demensfall/år)

Dorota Religa

Problem vid demenssjukdom som kan påverka bilkörning

A (activity of daily living)-ADL aktiviteter i dagliga livet
 B (behavioral changes) - beteendestörningar
 C (cognition) - kognitiva störningar
 D (disease awareness, insight) - sjukdomsinsikt

Riktlinjer för bilkörning vid olika demenssjukdomar saknas

EFNS-ENS Guidelines on the diagnosis and management of disorders associated with dementia.
 Sorbi S, Hort J, Erkinjuntti T, Fladby T, Gainotti G, Gurvit H, Nacmias B, Pasquier F, Popescu BO, Rektorova I, Religa D, Rusina R, Rossor M, Schmidt R, Stefanova E, Warren JD, Scheltens P; EFNS Scientist Panel on Dementia and Cognitive Neurology.

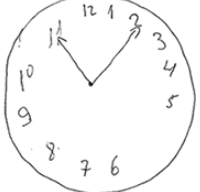
Published in *Eur J Neurol.* 2012

a

b

Ref: Orvin et al. Comprehensive Prospective Cognitive and Physical Function Assessment in Elderly Patients Undergoing Transcatheter Aortic Valve Implantation 2014 *Cardiology*

Dorota Religa

a

b

Dorota Religa

Utredningsgången vid Trafikmedicinskt Centrum

- Läkareundersökning inkl syntester samt SIM
- NP-undersökning
- Praktiskt körtest

Dorota Religa

Neuropsykologiska tester

En testning tar vanligtvis 2–3 timmar och omfattar reaktionsförmåga under olika förutsättningar, uppfattningsförmåga, minne, spatial förmåga, exekutiva funktioner, vägmärkeskunskap, UFOV (useful field of view), samt beteendeobservationer inklusive bedömning av omdöme och förmåga till sjukdomsinsikt.

Dorota Religa

Trafikmedicinskt Centrum
Karolinska Universitetssjukhuset - Karolinska Institutet

Indikationer för Praktiskt körprov

- Demenssjukdom i mild fas
- Körerfarenhet som ev kompenserar för brister
- Oklarheter som kvarstår efter utredningen
- Anpassning (Remissärende)

Dorota Religa

Körkortslagen (1998:488 ändrad genom 2011:580)

10 kap. 2 §
Om en läkare vid undersökning av en körkortshavare finner att körkortshavaren av medicinska skäl är olämplig att ha körkort, **SKA** läkaren anmäla det till Transportstyrelsen. Innan anmälan görs ska läkaren underrätta körkortshavaren. Anmälan behöver inte göras om det finns anledning att anta att körkortshavaren kommer att följa läkarens tillsägelse att avstå från att köra körkortspliktigt fordon.

Om en läkare vid undersökning eller genomgång av journalhandlingar finner det sannolikt att körkortshavaren av medicinska skäl är olämplig att ha körkort och körkortshavaren motsätter sig fortsatt undersökning eller utredning, får läkaren anmäla förhållandet till Transportstyrelsen.

Dorota Religa 7 maj 2015 16

TSFS 2013:2

Föreskrifter om ändring i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort m.m.

http://www.transportstyrelsen.se/TSFS/TSFS_2013_2.pdf

Dorota Religa

Trafikmedicinskt Centrum
Karolinska Institutet / Huddinge Universitetssjukhus

10 kap. Demens och andra kognitiva störningar:

Demens utgör hinder för innehav
Innehav i grupp 1 kan beviljas vid lindrig demens (med intakt omdöme)

Allvarlig (ur trafiksäkerhetssynpunkt) kognitiv störning utgör **hinder för innehav**. (Uppmärksamhet, omdöme, minne, visuospatiala och psykomotoriska funktioner)

Omprövning 1 år.
Vid lindrig demens **samt vid tillstånd med minnesstörning, där demensutveckling kan misstänkas**, ska villkor om läkarintyg föreskrivas ...

Dorota Religa

 Karolinska Institutet

Physicians' Warnings for Unfit Drivers and the Risk of Trauma from Road Crashes. NEJM 2012

Läkarnas varningar till patienter som är potentiellt olämpliga att köra kan bidra till en minskning av efterföljande trauma från trafikolyckor....

...men de kan också förvärra depressiva besvär och äventyra relation mellan läkare och patient.

 Karolinska Institutet

Demens diagnostik

Dementia diagnosis differs in men and women and depends on age and dementia severity: data from SveDem, the Swedish Dementia Quality Registry.

Religa D, Spångberg K, Wimo A, Edlund AK, Winblad B, Eriksdotter-Jönhagen M.

Dement Geriatr Cogn Disord. 2012;33(2-3):90-5. doi: 10.1159/000337038. Epub 2012 Mar 16.

 Karolinska Institutet

SveDem Svenska Demensregistret
www.svedem.se

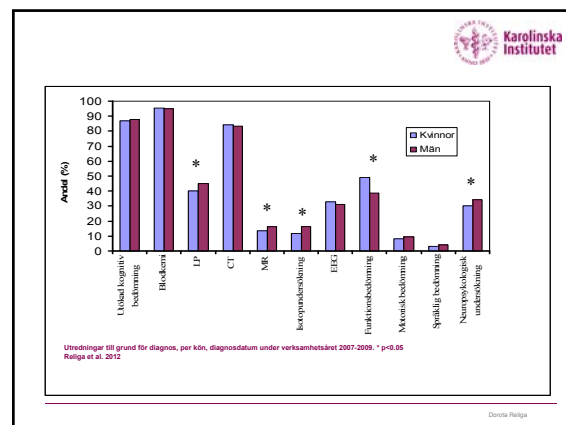
- För att förbättra kvaliteten av diagnostik, vård och behandling vid demenssjukdom.
- Finansiering via Sveriges Kommuner o landsting o Swedish Brain Power

REGISTRANSVARIG:
Prof. Maria Eriksdotter

LANDSKOORDINATOR
Ann-Katrin Edlund

Dorota Religa 21

 Karolinska Institutet

Studiedesign

Patienter från SveDem registret (20070501-20111231) med körkort.

I binär logistisk regressionsanalysen, det primära resultatet var om läkarna hade överenskommelse med patienten om bilkörning eller anmäla patienten till Transportstyrelsen med rekommendation om återkallelse av körkort.

Variabler som ålder, kön och typ av demens ansågs i modellen

Dorota Religa

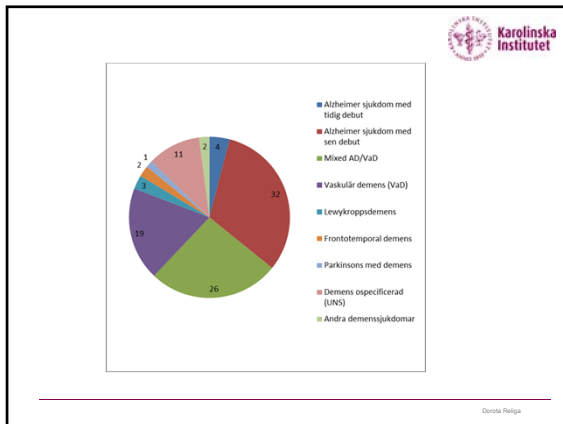
 Karolinska Institutet

SveDem Svenska Demensregister

www.svedem.se

utan körkort 34%
med körkort 48%
Vet ej 18%

Dorota Religa

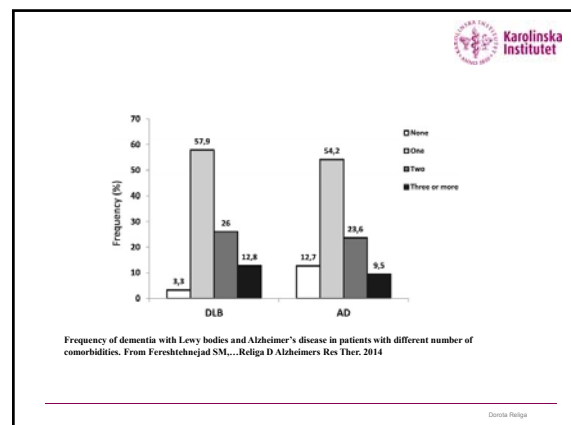

Resultat

	Totalt	Män	Kvinnor
Antal (%)	8850	4876 (55,1%)	3974 (44,9%)
Ålder (SD)	76,6 (8,0)	77,4 (7,7)	76,8 (8,0)
Min 27-max103			
MMT (SD)	22,2 (5)	22 (5)	22,5 (4)

Resultat

	Anmälan	Överkommelsen
Ålder	75,9	77,4
Kön (män/kvinnor)	11%/5%	89%/95%
Kognition (MMT)	21,9	22,3

Resultat

Bland 8850 körkortsinnehavare i SveDem under 2007-2011 gjordes en överenskommelse med läkare om bilkörning i 80% av fallen.

I 705 (8,7 %) fall skickades en anmälan till Transportstyrelsen med begäran om indragning av körkortet.

Läkaranmälan till Transportstyrelsen gjordes oftast för patienter med frontotemporal demens (23,3%) och i minst utsträckning för patienter med Lewykroppsdemens (4,9 %). $p < 0,05$

Frontotemporal demens utlöser kriminellt beteende

Ätta % av patienter begått en kriminell handling under sin sjukdomstid, men de med frontotemporal demens (37,4 procent): stöld, underslag, sexuella trakasserier, fängelse, trafikbrott

De kan förstå och verbalisera att det de gjort har varit fel men ändå säga att de skulle göra samma sak igen om de fick möjlighet

Låg empatiska förmåga och konsekvensanalys och nedsatt impulshämning

Ref: Lijegren M, et al. JAMA Neurology 2014

Physicians' Warnings for Unfit Drivers and the Risk of Trauma from Road Crashes

Redelmeier et al. NEJM 2012

Totalt 100.075 patienter fick en medicinsk varning av totalt 6098 läkare.

Under 3 års baslinje intervallet fanns 1430 trafikolyckor där patienten var en förare, jämfört med 273 trafikolyckor under 1 års efterföljande intervall, vilket motsvarar en minskning med cirka 45% i årstakt på krascher per 1000 patienter efter varningen (4,76 vs 2,73, P <0,001).

"Det muntliga körförbudet"

- * bör vara skriftligt!
- * skall vara TYDLIGT! Undvik ord som "bör", "skall nog inte" etc.
- * skall noga dokumenteras i journalen.
- * muntliga överenskommelser med personer som är glömska kan aldrig försvaras.
- * bör endast användas vid sjukdomstillstånd som förväntas gå över på ½ år.
- * skall följas upp! Det räcker inte att fråga patienten!

Dorota Religa

STROKE/TIA

- 3 månader körförbud (bil)
- 6 månader körförbud (högre behörigheter)
- Neglekt, synfältspåverkan, sekundär profylax, epilepsi

Dorota Religa

Hjärtsvikt

- Kronisk hjärtsvikt kan försämra minne och andra kognitiva funktioner hos äldre personer och göra det svårt att hantera medicinering och egenvård

Dorota Religa

Physicians' Warnings for Unfit Drivers and the Risk of Trauma from Road Crashes.

NEJM 2012

Läkarnas varningar till patienter som är potentiellt olämpliga att köra kan bidra till en minskning av efterföljande trauma från trafikolyckor....

...men de kan också förvärra depressiva besvär och äventyra relation mellan läkare och patient.

Dorota Religa

Multisjuka äldre och psykisk ohälsa

How community-dwelling seniors with multimorbidity conceive the concept of mental health and factors that may influence it: A phenomenographic study.

Grundberg A, Ebbeskog B, Dahlgren MA, Religa D.
Int J Qual Stud Health Well-being. 2012 Dec 13;7:1-13

Dorota Religa

Multisjuka äldre och psykisk ohälsa

Enligt respondenternas uppfattning kan begreppet psykisk hälsa definieras som hur en individ känner, tänker och agerar och innefattar även en positiv och en negativ aspekt.

Sociala kontakter, fysisk aktivitet och optimism kan förbättra den psykiska hälsan

Social isolering, åldrande och kronisk smärta kan förvärra den

Individuellt beskrivning hur flera kroniska sjukdomar kan påverka livssituation

Hälsosfrämjande samtal

Information till patienten vid anmälan

Vi har nu granskat resultaten av våra bedömningar (inklusive det praktiska körtestet) som gjordes här på Trafikmedicin. Tyvärr måste vi konstatera att man finner så påtagliga nedsättningar i några av dina förmågor att du inte längre uppfyller de krav lagstiftarna ställer för körkortsinnehav.

Vapenlicens

Anmälan av patienter som av medicinska skäl är olämpliga att inneha skjutvapen, Socialstyrelsen föreskrift 2008:21 • www.socialstyrelsen.se

http://www.demenscentrum.se/Documents/Faktablad_PDF/fakta_vapen_low.pdf

Trafikmedicinskt Centrum
Karolinska Institutet • Karolinska Universitetssjukhuset • Huddinge

TrMC –adress:

Trafikmedicinskt Centrum
S31 – Karolinska Universitetssjukhuset - Huddinge
141 86 STOCKHOLM

Tel.: 08 - 5858 6410
Fax.: 08 - 5858 6490

E-mail: trafikmedicin@karolinska.se

Web: www.karolinska.se